

Bach Collegium Helsinki penkoo kantaatteja yhteisvoimin

Auli Särkiö-Pitkänen

J. S. Bachin kirkkokantaatteihin keskittyvä Bach Collegium Helsinki haluaa monipuolisen ammattilaisjoukon voimin kehittää kollektiivisia toimintatapoja ja paikata kantaatinmentävää aukkoa Suomen musiikkikentällä. Freelance-musiikkikirjoittaja, BCH:ssa laulajana ja tuottajana toiminut Auli Särkiö-Pitkänen kirjoittaa kollektiivisuuden haasteista ja mahdollisuuksista.

Hierarkkisuuden vähentäminen on musiikkimaailmassa jo useamman vuoden pinnalla ollut trendi. Kun syksyllä 2023 perustimme pitkään ideoissa ja unelmissa siintäneen Bach Collegium Helsingin, oli selvää, että tätä ystäväporukan intohimosta käynnistynyttä hanketta alettaisiin toteuttaa yhteistoiminnallisena kollektiivina, jopa hieman kokeellisellakin suhtautumisella organisoitumiseen. Bach Collegium Helsinki on nuorten ammattimuusikoiden yhteenliittymä, joka on omistautunut **J. S. Bachin** kirkkokantaattien korkeatasoiselle esittämiselle. Bachin suurten kirkkoteosten jatkuva läsnäolo konserttikalenterissa voi luoda mielikuvan, kuin Bachin runsaan 200 kantaatin tuotanto olisi lähinnä ahkeran Tuomas-kanttorin suoltamaa ylijäämää ja kuin hänen kirkkomusiikkinsa suuret oivallukset olisivat parhaiten kuultavissa passioissa, messuissa ja oratorioissa. Tämä on kuitenkin ohjelmistollinen epäsuhta, joka ylipäättään kuvaa kaanonin ja sen laitamien dynamiikkaa: harvoin kuultava musiikki on usein syrjässä ilman pätevää

syytä. Bachin kirkkokantaatteja kyllä kuullaan Suomessa, niin seurakuntien kuin sinfoniaorkesterienkin esittäminä. Tässä tarjonnassa tietyt tunnetummat kantaatit tullaan toistumaan, teoksia ei välttämättä esitetä kokonaan ja esitysten laatu vaihtelee. Keski-Euroopassa kantaatit ovat perusrepertuaaria ja soivat kirkoissa jatkuvasti, Suomessa ne ovat pikemminkin harvinaisuuksia.

Bachin kantaattituotanto tarjoaa toinen toistaan ihastuttavampia hetkiä, lukemattomia yllättäviä muotoratkaisuja ja monia säveltäjänsä kiehtovimmista sointiyhdistelmistä. Tähän ylettömään runsauteen on aikaa vievää tutustua, ja helpompaa on tarttua jo hyväksi havaittuihin teoksiin. Mielestämme tarvittiin siis muusikoita esittelemään tämän aarrearkun antimia laajemmin, tasokkaasti ja monimuotoisesti.

Joukkioimme, jonka ydin muodostuu laulun ja kirkkomusiikin nuorista ammattilaisista, koki ylipäättään Suomen vanhan musiikin kentällä laulajia ja soittajia yhdistävän kokoonpanon mentävän

aukon. Kantaattien esittämiselle on tuntunut olevan aito tarve, ja se on myös nä-kynyt tähänastisten konserttiemme huomattavan runsaissa yleisö määrissä. Esikuvinaamme ovat **G. P. Telemannin** ja Bachin luotsaama Leipzigin Collegium musicum sekä nykyajan laajat barokkikokoonpanot, etupäässä **Masaaki Suzukin** Bach Collegium Japan sekä **John Eliot Gardinerin** Monteverdi-kuoro ja English Baroque Soloists, jotka ovat tehneet valtavasti työtä Bachin kantaattien parissa.

Koemme, että kokoonpanoiltaan alati vaihtelevissa kantaateissa tarvitaan monipuolisuutta ja notkeutta, johon kiinteämmät kokoonpanot, kuten orkesterit tai kuorot, eivät välttämättä kovin helposti taivu. Useat meistä voivat vaivatta loikata erilaisiin musiikillisiin rooleihin, ja monilla on useita osaamisalueita. Meille oli tärkeää, ettei BCH:ssa olisi solistin ja kuorolaisen tai johtajan ja rivijäsenen kaltaisia erotteluja. Sekä taiteellista että

monenlaista taidollista osaamista on tässä joukossa paljon, ja se kannattaa saada täysillä käyttöön, yhdessä ja yksilöinä.

Tähänastisissa konserteissamme johtajina on toiminut aina useampia henkilöitä, jolloin myöskään yleisön silmissä kukaan yksittäinen muusikko ei ole asemoitunut nokkahenkilöksi. Olemme alkaneet organisoida toimintaamme vastuita kierrättämällä, vaihtuvien tiimien voimin. Kun perustimme kollektiivin taustalle ry:n, halusimme kaikin tavoin välttää toiminnan sementoitumista aktiiviseksi hallitukseksi ja passiiviseksi jäsenistöksi.

Joustavuus koskee kokoonpanoa koko-naisuudessaan. Taideyliopiston Sibelius-Akatemian vanhan musiikin osastolta missioomme liittyi intohimoisia barokki-instrumentalisteja, ja maaliskuussa 2024 järjestetyssä paastonajan konsertissamme soi jo kokonainen orkesteri. Ohjenuoranamme kokoonpanon ja soitinnuksen muodostamisessa on barokin henki: siitä ammennetaan, mitä on tarjolla, ja jos käytettävissä

Bach Collegium Helsinki. Kuva: Viena Kangas

on enemmän vaihtoehtoja kuin olisi tarpeenkaan, ovia ei suotta suljeta. Emme asemoidu nimenomaisesti periodiyhtyeeksi, koska emme halua rajoittaa toimintaamme ehdottomilla linjauksilla, mutta käytämme ensisijaisesti periodisoittimia ja esiinnyimme barokkivireessä. Silloin tämä musiikki mielestämme kuulostaa eniten omalta itseltään ja sitä on miellyttävien esittä.

Perustamiskonserttimme syksyllä 2023 Lauttasaaren kirkossa toteutettiin urkusäestyksellä, ja tulevaisuudessakin se tulee olemaan varteenotettava toteutustapa: soitinnusta vapaasti tulkitsevat ja eri urkujen mahdollisuuksia hyödyntävät, urkurin itse luomat sovitukset ovat aliarvioitu musisoinnin muoto. Tässä kumarramme hiljattain edesmenneelle **Markus Malmgrenille**, jonka luovat näkemykset barokkimusiikista ja urkutaiteesta ovat olleet syvästi merkityksellisiä monille meistä. Bach Collegium Helsinki haluaakin työllään jatkaa ja kunnioittaa sitä suurenmoista perintöä, jonka Markus suomalaiselle musiikkielämälle jätti.

Monet klassisen musiikin instituutiot ovat viime vuosina haastaneet totuttuja johtamismalleja kollektiivisuuden keinoin. Tapiola Sinfonietta, Kymi Sinfonietta ja Joensuun kaupunginorkesteri toimivat ilman ylikapellimestaria taiteellisten partnereiden voimin, ja Helsingin kaupunginorkesterin taiteellinen suunnittelu tapah-tuu johtokolmikron pyörittämänä. Suomalaisella barokkiorkesterilla ei ole muutamaan vuoteen ollut enää taiteellista johtajaa, vaan se vastuuttaa muusikoitaan vaihtuvissa taiteellisten suunnittelijoiden pesteissä.

Kollektiivinen työtapa vaatii aikaa ja vaivaa. Tähän olemme innokkain mielin ryhtyneet, koska uskomme, että ryhmätoimintamalli on omiaan Bachin kantaattien kaltaisen ohjelmiston

tutkiskeluun. Moniäänisyys ei ole helppoa, koska se vaatii yrityksen ja erehdyksen kautta tapahtuvaa jatkuvaa kehittämistä ja paljon kommunikointia, jolle pitää kiireisen freelancer-elämän keskellä pystyä raivaamaan aikaa. Uusia toimintatapoja ei kuitenkaan voi muotoutua ilman vaivannäköä.

”Meillä ei ole ollut sitä ongelmaa, että ihmisiä pitäisi etsimällä etsiä tekemään tuotannollisia hommia. Yhteisen tekemisen asenne on jalkautunut myös taiteelliseen toimintaan”, kuvailee Sibelius-Akatemiassa opiskeleva säveltäjäkuoronjohtaja **Ossi Hiltunen**, joka on toiminut BCH:ssa niin johtajana, laulajana kuin hallinnollisissa tehtävissä.

”Vaikka kullakin on se oma vastuualue, jota ei kukaan muu tee puolestasi, niin vaikkapa harjoitustilanteessa asioista voidaan keskustella ja luoda kompromisseja. Ei ole sellaista hierarkiaa, että asiat pitäisi käyttää jonkun muun kautta ennen kuin niitä on lupa tehdä.”

Johtajan roolissa on konserteissamme

Kuva: Viena Kangas

toiminut myös kuoronjohtaja ja laulaja **Viena Kangas**. Hän on kokenut kollektiivisen työtavan erittäin antoisaksi, koska kuoronjohtajan työ on tyypillisesti melko yksinäistä.

”On harvinaista, että prosessia voi alusta asti jakaa muiden kanssa ja suunnitella yhdessä. Kollegiaalinen tuki on joka vaiheessa läsnä ihan eri lailla, kun tehdään jaetusti”, hän sanoo.

”Se tarkoittaa sitä, että kaiken aikaa tarvitaan hyvää kommunikaatiota, paljon sopimista ja avoin suhtautuminen, ettei tule infokatkoksia.”

Kun kaikki ovat ammattilaisia ja lisäksi ystäviä keskenään, voi harjoituksissa olla hyvinkin keskustelevalta ilmapiiri.

”Johtaja voi hyödyntää muiden osaamista, eikä ihan kaikkea tarvitse kontrolloida itse, vaikka toki johtajan on tehtävä se perustyö ja vastattava harjoitusten kulusta”, Viena jatkaa.

Sibelius-Akatemian laulumusiikin osastolla opiskeleva baritoni **Veikko Vallinoja** on erityisen kiinnostunut vanhasta musiikista ja yksi niistä BCH:n jäsenistä, joille Bachin kantaatit ovat olleet intohimona jo pitemmän aikaa.

”Kavereiden kesken oli käyty paljon keskusteluja siitä, että kantaatteja pitäisi tehdä, ja nyt tämä ajatus on alkanut realisoitua”, Veikko taustoittaa.

”Kyse ei ole vain siitä, että halutaan tehdä musiikkia juuri tällä porukalla, vaan myös nimenomaan tätä ohjelmistoa - vaikei olekaan sanottua, ettei joskus voitaisi tehdä muutakin. Tällaisella konseptilla voi erottua ja tulla yleisölle tunnistettavaksi. Itselleni on ollut todella antoisaa päästä kunnolla sukeltamaan kantaatteihin. Olen laulanut Bachia koko ikäni, mutta kantaatit ovat jääneet vähälle, koska niitä ei yksinkertaisesti tehdä Suomessa kauheasti.”

BCH:n perustamiskonsertti oli kantaattiosia yhdistelevä kavalkadi, jolla

halusimme tuoda esiin Bachin kantaattien upeaa kirjoa sekä monipuolisen yhteemme osaamista. Jatkossa on kuitenkin tarkoitus keskittyä etupäässä kokonaisuun kantaatteihin. Samaan aikaan haluamme raamittaa tätä musiikkia myös muuten kuin perinteisiin konsertteihin.

Uskomme, että Bachin musiikilla on erityinen potentiaali koskettaa monenlaisia ihmisiä, ja koska kantaattien kohdalla kokoonpanot ovat joustavia ja valinnanvaraa on ohjelmistossa paljon, ne ovat ihanteellista materiaalia vaihtoehtoisiiin konsepteihin. Miten muuten musiikkia voi kokea kuin penkissä istuen? Missä muualla sitä voi esittää kuin konserttisaleissa tai kirkoissa? Nämä ovat toki asioita, joita moni muusikko tällä hetkellä pohtii ja toteuttaa.

Kantaattiohjelmiston mahdollisuuksien tutkiskelu on helppoa joukossa, jossa moni jo tuntee sitä hyvin ja kaikkien tiedot karttavat yhdessä tehden.

”Tämä on paitsi kaveriporukka myös porukka, joka on pitkään tehnyt musiikkia yhdessä eri kokoonpanoissa”, Ossi Hiltunen sanoo.

”Meillä on jo valmiiksi yhteinen konsensus siitä, miten tätä musiikkia tehdään, tiedämme, millaista on työskennellä toistemme kanssa, ja se helpottaa asioita paljon.”

Veikko Vallinoja toivoo, että ei ainoastaan tuotannollinen vaan myös taiteellinen prosessi voisi olla aidosti yhteinen. Tämä on kollektiivisuuden kovaa ydintä, joka vaatii hitsautumista ja pitkää yhteistä prosessia.

”Miten musiikillinen lopputulos voisi nousta ruohonjuuritasolla siitä, millaista tulkintaa kukin muusikko tarjoaa, eikä pelkästään kulloisenkin johtajan tekemistä valinnoista?” hän pohtii.